poſitum accepit, qui dolum [1] ſolum & latam [2] culpam (ſi [3] non aliud ſpecialiter convenit) præſtare debuit, non pertinet. Quod ſi prætextu latrocinii commiſſi, vel alterius fortuiti caſus, res, quæ in poteſtate heredis ſunt, vel quas dolo deſiit poſſidere, non reſtituuntur; tam depoſiti, quam [4] ad exhibendum actio, ſed & in rem vindicatio competit.

De uſuris.

2. Imp. GORDIANUS A. Celſo.

USuræ in depoſiti [5] actione, ſicut in cæteris bonæ fidei judiciis [6], ex mora [7] venire ſolent.

De uſuris & de furti actione.

3. Idem A. Auſtero.

SI depoſiti experiaris, non immerito [etiam] uſuras [8] tibi reſtitui flagitabis: cum tibi debeat gratulari, quod furti [9] eum actione non facias obnoxium. Si quidem qui rem depoſitam invito domino ſciens prudensque in uſus [10] ſuos converterit, etiam furti delicto ſuccedit.

De uſuris.

4. Idem A. Timocrati.

SI [11] depoſita pecunia is qui eam ſuſcepit, uſus [12] eſt, non dubium eſt, etiam uſuras [13] debere præſtare [14]. Sed ſi cum depoſiti actione expertus es, tantummodo [15] ſortis facta condemnatio eſt: ultra non potes propter uſuras experiri. Non [16] enim duæ ſunt actiones, alia ſortis, alia uſurarum, ſed una: ex qua condemnatione facta, iterata actio rei judicatæ exceptione [17] repellitur.

De ſequeſtro.

5. Impp. VALER. & GALLIENUS AA. & VALERIANUS C. Claudiano.

PRopter inſtrumenta quidem, quæ te depoſuiſſe cum adverſario tuo dicis, *Ut [18] reſidua pecunia, quæ ex conductione debebatur [19] ſoluta, ea reciperes:* ſi [20] id quod placuerat impleſti, ſequeſtrum [21] potes convenire: Quamvis [22] autem hæc reddita non fuerint: tamen adverſus eum, a quo fundum conduxeras, ſi omne, quod ex contractu debebatur, reddidiſti; ipſis ſolutionibus [23] tutus es.

Sequeſter inſtrumentorum tenetur ea reddere in caſu reddendi. Bald.

6. Impp. DIOCLET. & MAXIMIANUS AA. & CC. Alexandro.

IS [24], penes [25] quem utramque [26] partem transactionis, vel alia inſtrumenta commendaſſe [27] dicis, legem qua hæc ſuſcepit, ſervare [28] neceſſe habet [29].

De pecunia depoſita, & a depoſitario credita.

7. Iidem AA. Attico.

DEſiderium tuum cum rationibus juris non congruit: nam [30] ſi cuſtodiam [31] pecuniæ ſuſcepiſti, quam aliis a te [mutuo] datam [32], conſcriptum inſtrumentum, quo hanc tibi reddi profiteris, arguit [33]: ſolutionem ejus competentem improbe recuſas [34].

Actio depoſiti perſonalis debitoris non ſequitur debitorem. Bald.

8. Iidem AA. Alexandro.

SI is qui depoſitam a te pecuniam accepit, eam ſuo nomine, vel cujuslibet alterius mutuo dedit: tam ipſum de implenda ſuſcepta fide, quam ejus ſucceſſores [35] teneri tibi certiſſimum eſt. Adverſus eum autem, qui [36] accepit, nulla actio tibi competit, niſi nummi extent: tunc enim, contra poſſidentem uti [rei] vindicatione [37] potes.

De rebus commendatis a ſervo hereditario.

9. Iidem AA. Menophilo, & cæteris.

CUm [38] hereditas perſonam [39] domini ſuſtineat, ab hereditario [40] ſervo, priusquam patri veſtro ſucceſſeritis, res commendatas, ſecundum bonam fidem ab ejus qui ſuſcepit, ſucceſſoribus [41] apud Rectorem provinciæ petere poteſtis.

De infamia & condemnatione.

10. Iidem AA. & CC. Septimæ.

QUi depoſitum non reſtituit, ſuo nomine conventus & condemnatus, ad ejus reſtitutionem cum infamiæ [42] periculo urgetur. Scripta Id. Dec. *Nicomediæ*, CC. CONSS.

De compenſatione, deductione, doli exceptione. 1. De atteſtatione depoſitario ab alio facta, ne depoſitum reddat.

11. Imp. JUSTINIANUS A. Demoſtheni P. P.

SI quis [43] vel pecunias, vel res quaſdam per depoſitionis acceperit titulum [44]: eas volenti ei qui depoſuit, reddere illico [45] modis omnibus compellatur: nullamque [46] compenſationem [47], vel deductionem [48], vel doli exceptionem opponat: quaſi & ipſe quaſdam contra eum, qui depoſuit, actiones [49] perſonales, vel in rem, vel hypothecariam prætendens: cum non ſub hoc modo depoſitum acceperit, *Ut non conceſſa ei retentio generetur, & contractus, qui [50] ex bona fide oritur, ad [51] perfidiam retrahatur.* Sed & ſi ex utraque parte aliquid fuerit depoſitum: nec in hoc caſu compenſationis præpeditio oriatur: ſed depoſitæ quidem res, vel pecuniæ ab utraque parte quam celerrime [52] ſine aliquo obſtaculo reſtituantur, ei videlicet primum, qui primus [53] hoc voluerit, & poſtea legitimæ actiones integræ quoque ei reſerventur. Quod obtinere (ſicut jam dictum eſt) oportet, & ſi ex una parte depoſitio celebrata eſt, ex altera autem compenſatio fuerit oppoſita: ut integra omni legitima ratione ſervata, depoſitæ res vel pecuniæ prima [54] fronte reſtituantur. §. 1. Quod ſi in ſcriptis atteſtatio [55] non per dolum, vel fraudem fuerit ei qui depoſitum ſuſcepit, ab alio transmiſſa, ut minime depoſitum reſtituat; hocque per jusjurandum affirmaverit, liceat ei, qui depoſuit, ſub defenſionis cautela idonea præſtita res depoſitas, quam [56] ocyſſime recuperare.

In AUTHENT. de depoſito, & denunciation. inquilinorum. §. 1. col. 6. tit. fin. Nov. 88. cap. 1.

S*Ed jam cautum eſt, ne quis extrinſecus depoſitario interdicat* depoſiti reſtitutionem: *qua ſubſecuta, depoſitor poſſidens pulſari poterit ab eo, qui interdixit.* † *Si contra factum fuerit, damnum quodcunque acciderit ei qui vim paſſus eſt, præſtabitur ab eo qui interdixit, necnon & tertia centeſimæ uſurarum nomine, ex quo facta eſt hujusmodi conteſtatio.* † *Quibus pœnis ſubjacet, qui vel inquilino [57] dationem penſionum vel publicæ perſonæ panis interdicit adminiſtrationem.*

De heredibus.

12. Idem A. Joanni P. P.

SUpervacuam veterum differentiam [58] e medio tollentes, ſi quis certum pondus auri vel argenti confecti, vel in maſſa conſtituti depoſuerit, & plures ſcripſerit heredes; & unus [59] ex his contingentem ſibi portionem a depoſitario acceperit, alter ſuperſederit, vel alias fortuito caſu impeditus hoc facere non potuerit; & poſtea depoſitarius in adverſam inciderit fortunam, vel ſine [60] dolo depoſitum perdiderit: ſancimus, non eſſe coheredi ejus licentiam venire contra eum coheredem ſuum, & ex ejus parte avellere, quod ipſe ex ſua parte conſequi minime potuit, quaſi eo quod coheres accepit, communi conſtituto: cum ſi certæ pecuniæ depoſitæ fuerint, & ſuam partem unus ex heredibus accepit, nemini veniat in dubium bene [61] eum accepiſſe partem ſuam, & non debere aliam partem attingere: nobis etenim non videtur eſſe homo [62] obnoxius, neque in maſſa, neque in ſpecie, neque in pecunia numerata, qui ſuam partem ſuſcepit, ne induſtria [63] pœnas deſidiæ ſolvat: ſi enim & alius heres tempora opportuna, quemadmodum coheres ejus, obſervaſſet: & ſuam uterque reciperet, & ſequentibus altercationibus minime locus relinqueretur.

1 *l.* 20. *ff. h. t.* 13. *Syn.* 2. *c.* 35. 5. Harm. 9. *c.* περὶ τυχηρᾶς περιστάσεως. 2 Non levem, alias culpæ, id eſt, deſidiæ aut negligentiæ non tenetur. §. 3. *Inſt. quib. mod. re contrah.* Solius doli nomine tenetur. *l.* 23. *ff. de reg. jur.* 3 *d.* §. 3. *d. l.* 23. *l.* 1. §. 6. *l.* 20. *ff. hoc tit. l.* 7. §. 14. *l.* 27. §. 3. *ff. de pactis.* 4 *l.* 1. §. 32. *ff. h. t.* καὶ τῇ περὶ ἀποκρυβέντων πραγμάτων ἀγωγῇ κατέχεται. id eſt, actione rerum celatarum: amotarum. *Synopſ. Baſil. h. t.* Dixi in Nomenclatore meo ad Harmenopulum 1. *tit.* 3. §. 3. in voce ἀποκρυβῆς ἔργου. 5 Ex mora depoſiti uſuræ, *l.* 24. *in fin. ff. h. t.* & fructus debentur. Paul. 2. *ſent.* 12. §. 2. 6 *l.* 28. *in fin. ff. h. t. l.* 32. §. 2. *ff. de uſur.* puta, locati. *l.* 54. *ff. locati.* pro ſocio. *l.* 60. *ff. pro ſocio.* negotiorum geſtorum actione. *l.* 38. *ff. de negot. geſt.* & aliis, quorum fit mentio, *in* §. 28. *Inſtit. de act.* 7 Idem dicendum ſi depoſitarius re depoſita fuerit uſus. vide *l.* 3. *l.* 4. J. *h. t.* 8 Humanitatis eſt deteriore uti actione. 9 Concurſus actionis furti admittitur cum actione depoſiti. *l.* 29. *ff. h. t.* pro ſocio. *l.* 45. *l.* 46. *ff. pro ſocio.* & mandato. *l.* 22. §. 7. *ff. mand.* vid. Cujac. 17. *obſ.* 12. 10 *l.* 4. J. *h. t. l.* 28. *in fin. l.* 25. §. 1. *l.* 29. *ff. h. t.* adde *l.* 1. §. 1. *ff. de uſur.* 11 Depoſitarius, ſive ex depoſito uſuras accepit; ſive ipſo depoſito ſit uſus, uſuras præſtat. 3. Harm. 9. §. 4. 12 Vid. *l.* 3. S. *h. t. l.* 8. S. *ad exhib.* Goth. Interpretatio hujus legis vid. apud Joann. Zang. *de except. part.* 3. *c.* 5. *num.* 89. Anſ. 13 Non tenetur etiam lucrum ex depoſito factum reſtituere: poteſt enim fieri, ut lucrum ex pecunia depoſita fecerit: Teneri videtur, cum iniquum ſit ex re mea fieri locupletiorem, cum gratuitam, integram & abſtinentem ab omni lucro fidem debeat, *l.* 38. *circa fin. ff. de negot. geſt.* & cum dolo faciat, qui id quod ad ſe pervenit, non reddat. *l.* 1. *in fin. ff. h. t.* Sed non ita eſt: nec enim ſtatim meum eſt, quod ex mea pecunia comparatur. *l.* 1. J. *ſi quis ſibi vel alteri.* Quin ſcholaſtici negant uſurarium ad reſtituendum lucrum ex uſuris acceptis factum, teneri: ſed ad eas tantum pecunias, quas illicite exegit. qua de re vid. plenius apud Molin. *de uſur. q.* 83. *p.* 627. 628. lucrum hujusmodi ſuperlucrum appellant. 14 Etiamſi mea ſit mora. 15 Adde *l.* 3. *verſ. & ideo.* J. *de uſuris rei judic. l.* 49. *in fin. ff. de act. empt.* 16 Imo duæ ſunt. *l.* 8. *verſ. ibi enim duæ. ff. de eo quod certo.* Solve: Uſurarum promiſſarum ex ſtipulatione, duæ ſunt obligationes: uſurarum ex mora unica obligatio. Hæ peti non poſſunt, priores poſſunt. *l.* 23. *ff. de except. rei jud.* 17 *l.* 5. *l.* 6. *ff. de except. rei jud.* 18 Sequeſter is eſt, apud quem plures in ſolidum rem depoſuerunt certa conditione cuſtodiendam & reddendam. *l.* 14. *Eclog.* 2. *c.* περὶ μεσεγγυητῶν, id eſt, de ſequeſtris. adde *l.* 6. *infr. l.* 12. §. 1. & 2. *l.* 17. §. 1. *ff. depoſiti. l.* 110. *ff. de reg. jur.* 19 A te ſcil. 20 Ante conditionem ſequeſtri impletam, agi non poteſt, *l.* 1. §. 2. *in fin. ff. depoſit.* 21 Quid ſequeſter S. dixi. 22 *l.* 4. 19. 23. J. *de ſolut. & liberat.* Ratio dubitandi hic ſumitur, nondum enim plene liberatus videbatur, cui obligationis inſtrumentum nondum erat redditum. ſed non ita eſt: conſtat enim e contrario, non continuo cenſeri reum liberatum, etiamſi penes eum ſit obligationis inſtrumentum. vid. *l.* 20. *ſupr. de probat.* 23 Cur? ſolutione extinguitur obligatio. *Inſt. quib. mod. toll. obl. l.* 107. *ff. de ſolut. & liberat.* 24 Id eſt, ſequeſter. *l.* 5. S. *h. t.* 25 Qui ab utraque parte, vel transactionis, vel cujusvis alterius contractus inſtrumenta depoſiti nomine accepit, neceſſe habet pactis ſtare, quibus ea ſuſcepit. 3. Harm. 9. §. 20. 26 Id eſt, actorem & reum. 27 Id eſt, depoſuiſſe. 28 *l.* 9. §. 3. *ff. de dol. mal.* 29 Niſi ſponſio ſit inhoneſta. *l.* 17. *in fin. ff. de præſc. verb.* 30 Qui rem apud ſe depoſitam apud alium quempiam adhibita ſcriptura depoſuit, haud recte quæ accepit, reſtituere recuſat cautionem proferens, qua ſeſe oſtendit apud alium depoſuiſſe. 3. Harm. 9. §. 2. 31 Depoſitarius cuſtos. 32 Nugatur, qui hac voce intelligit depoſitum. Reus hic cogitur ad ſolutionem. *in fin.* J. *hic. ibi. ſolut.* Depoſitarius non ſolvit, ſed reſtituit. 33 Forte quia in eo adſcriptum erat, pecuniam Titii Seio creditam fuiſſe ab Attico depoſitario. 34 Et ita qui depoſuit ſi nullam depoſiti cautionem habet, poteſt in ſubſidium probationes quærere etiam ex inſtrumento depoſitarii cum alio facto. Quod hic legimus depoſitarium conveniri, an ideo excluditur actio adverſus eum, qui meam pecuniam a depoſitario mutuo accepit? vid. *l.* 8. *in fin.* J. *h. t.* 35 *l.* 9. *in fin.* J. *h. t. l.* 12. §. 2. *l.* 25. *ff. h. t.* 36 Dixi ad *l.* 13. *ſupr. de obl. & action.* 37 Vid. *l.* 9. *in fin. ff. de rei vind.* 38 Depoſitum ab hereditario ſervo heres actione conſequi & vindicare poteſt. 3. Harm. 9. §. 10. 39 Vid. *l.* 31. *ff. de her. inſt.* 40 *l.* 1. §. 29. *ff. h. t. l.* 16. *ff. de oblig. & action.* 41 *l.* 8. *ſupr. h. t.* 42 *l.* 1. *l.* 6. §. 6. *ff. de his, qui notant.* 43 Ad intellectum hujus legis vide Bellon. *lib.* 4. *ſupputat. cap.* 6. & an poſterior pars ſit abrogata per *Novell.* 88. vid. Rittershuſ. *expoſit. Novell. part.* 3. *c.* 1. *n.* 10. Anſ. Adde Boër. *deciſ.* 395. *num.* 7. Cagnol. *ad l. contractus* 23. *ff. de reg. jur. num.* 16. S. L. 44 Id eſt, de quibus depoſitum conſtat aliquo inſtrumento. Quæritur autem, an id locum habeat in depoſito confeſſato? locum habere oſtendit Roland. a Valle 1. *conſ.* 17. *n.* 2. 3. 4. 5. *& ſeq. quod conſilium omnino vide; eſt enim & perelegans & varia doctrina refertum.* 45 Quam celerrime. *verſ. ſed & ſi.* J. *h. t.* prima fronte. *quod obtinere. in fin.* quam ocyſſime. *in fin.* hinc colligunt, Inſtrumentum depoſiti habere executionem paratam. vid. Roland. a Valle *d. conſ. n.* 2. 46 Depoſitarius deponenti ſuum depoſitum repetenti objicere hæc non poteſt, compenſationem, deductionem, doli exceptionem, actionem perſonalem, in rem hypothecariam. 47 Compenſationi locus non eſt in cauſa depoſiti. Paul. 2. *ſent.* 12. §. 3. *l.* 14. *in fin. ſupr. de compenſat. Novell.* 88. *cap.* 1. §. 30. *verſ. ſed noſtra. Inſt. de act.* 3. Harm. 9. §. 22. §. *in bonæ fidei. Inſt. de act.* 48 Deductio eſt partis: compenſatio totius interdum & partis. 49 *d. l.* 14. *in pr.* 50 Hæc verba ſignificant, bonæ fidei acceſſionem eſſe. vid. Cujac. 17. *obſerv.* 4. 51 Quod bonæ fidei eſt, ad perfidiam non eſt trahendum. 52 Prima fronte, id eſt, illico. *in pr. ſupr. h. t. & infr. h. t.* quam ocyſſime. 53 Facit *l.* 29. *ff. de judiciis.* 54 Illico. *ſupr. h. t.* 55 Proteſtatio tertii facta depoſitario non poteſt remorari, vel impedire depoſiti mei reſtitutionem. 56 Illico. vid. *ſupr. hic.* 57 In aliis cauſis poteſt debitori fieri denunciatio, ne ſolvat creditori. vid. *l.* 8. *ff. de leg. commiſſor.* 58 Differentia videtur in eo fuiſſe: Pecuniam numeratam depoſitam pro parte hereditaria reſtitui uni heredum deponentis poſſe quidam exiſtimabant: neque eo nomine coheredem a reliquis coheredibus conveniri poſſe, aliis partibus pecuniæ, caſu fortuito, apud depoſitarium peremtis, ſibi denique recte partem ſuam accepiſſe, & in ea accipienda vigilaſſe. Maſſam vero auri, argenti facti, vel infecti, maſſam inquam, vel ſpeciem argenti depoſitam recte quidem reſtitui pro parte hereditaria heredi putabant; verum ſi partes reliquæ caſu fortuito periiſſent apud depoſitarium, cenſebant eum heredem qui partem ſuam in ſpecie, vel maſſa ita accepiſſet, recte conveniri a coheredibus. Hanc differentiam tollit Juſtinianus, hoc conſtituto, ut ne qui heres ſibi vigilaverit in parte ſua depoſiti recipienda, eo nomine a coheredibus conveniatur aliis partibus caſu peremptis apud depoſitarium: ſive pars reſtituta depoſiti in pecunia, ſive in maſſa, ſive in ſpecie conſiſtat, non hoc magis, quam illo modo, heredem coheredibus ſuis obnoxium eſſe. 59 *l.* 1. §. 36. *ff. h. t.* 60 Vid. *l.* 1. *ſupr. h. t.* 61 Suum qui recepit, coheredi aut ſocio non obligatur. *l.* 38. *ff. familiæ erciſc. l.* 62. *ff. pro ſocio. l.* 31. *ff. locati.* excipe *l.* 22. *ff. familiæ erciſc.* 62 Quid ſi legamus, *heres.* Eſt enim ſpecies hujus conſtitutionis in herede partem ſuam depoſiti recipiente. 63 Induſtrii pœnas negligentium non ſolvunt.

TIT.

TIT. XXXV.

MANDATI [1] VEL CONTRA [2].

De ſumptibus & de ſalario.

1. Impp. SEVERUS & ANTONINUS AA. Leonidæ.

ADverſus [3] eum cujus negotia geſta ſunt, de pecunia, quam de propriis opibus, vel ab aliis [4] mutuo acceptam erogaſti, mandati actione pro ſorte & uſuris [5] potes experiri. De ſalario [6] autem quod promiſit, apud Præſidem provinciæ cognitio præbebitur.

De ſumptibus & de pignoribus.

2. Iidem AA. Marcello.

CUm ex cauſa fidejuſſionis pecuniam patrem tuum exſolviſſe [7] proponas; habes [8] mandati actionem: qua non ſolum pecuniam, ſed etiam pignora [9] in obligationem deducta, potes conſequi.

Si is, qui actionem mandavit, egerit.

3. Iidem AA. Germano.

SI pater tuus tibi ſui juris conſtituto actionem adverſus debitores ſuos mandavit: potuit & ipſe præſens adverſus eos re [10] integra experiri. Si quid itaque ab eo apud judicem actum eſt, reſcindi nulla ratio patitur.

De ſumptibus.

4. Imp. ALEX. A. Vulnerato.

ETiam [11] ſi contrariam ſententiam reportaverunt, qui te ad exercendas cauſas appellationis procuratorem conſtituerunt: ſi tamen nihil culpa tua factum eſt, ſumptus [12] quos in litem probabili [13] ratione feceras, contraria [14] mandati actione petere potes.

De bonorum poſſeſſione a procuratore neglecta.

5. Idem A. Guliano.

SI maritus ſororis tuæ tibi procurans petere bonorum poſſeſſionem noluerit, cum ipſo tibi congrediendum eſt: quam querelam ita cum effectu habes, ſi mandaſſe te, ut peteretur bonorum poſſeſſio, eumque neglexiſſe [15] arguas.

De tacito mandato.

6. Imp. GORDIAN. A. Soſibio.

SI fidejuſſor pro reo patiente [16] fidem ſuam adſtrinxerit, mandati [17] cum eo poſt exolutam pecuniam, vel factam condemnationem, poteſt actionem exercere.

De pecunia credita.

7. Idem A. Aureliano.

SI literas ejus ſecutus [18], qui pecuniæ actor [19] fuerit, ei qui tibi literas tradidit, pecunias credidiſti: tam condictio adverſus eum, qui a te mutuam ſumpſit pecuniam, quam adverſus eum, cujus mandatum ſecutus es, mandati actio tibi competit [20].

De pecunia credita, & de pignoribus.

8. Impp. VALERIAN. & GALLIEN. AA. & VALER. C. Lucio.

SI tibi pupillorum pater, ut pecuniam in rem ſuam ſervis ejus crederes, mandavit [21], & in hanc rem [æque] ipſo præcipiente pignora [22] ſunt obligata: & mandati actione pupillos [23] poſt mortem patris convenire, & exequi [24] jus obligationis pignorum poteris, ſi in ſolutione ceſſabitur.

De cauſa per procuratorem læſa.

9. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Marcello.

CUm per procuratorem cauſam tuam læſam [25] eſſe dicas, mandati actio adverſus eum tibi competit.

An interceſſor, qui nondum ſolvit, mandati agere poſſit.

10. Iidem AA. Papio.

SI pro ea contra quam ſupplicas, fidejuſſor ſeu mandator interceſſiſti; & neque condemnatus [26] es, neque bona [ſua] eam dilapidare [poſtea] cœpiſſe comprobare poſſis, ut [tibi] juſtam [27] metuendi cauſam præbeat, neque ab initio ita te obligationem ſuſcepiſſe, ut eam poſſis & ante [28] ſolutionem convenire: nulla juris ratione, antequam ſatis creditori pro ea feceris, eam ad ſolutionem urgeri certum eſt. Fidejuſſorem vero ſeu mandatorem exceptione munitum, & injuria [29] Judicis damnatum, & appellatione [30] contra bonam fidem minime uſum, non poſſe mandati [31] agere manifeſtum eſt.

De geſtis, vel non geſtis, de dolo, & culpa, de ſumptibus.

11. Iidem AA. Cajo.

PRocuratorem non tantum pro his, quæ geſſit, ſed etiam pro his quæ gerenda ſuſcepit [32], & tam propter exactam ex mandato pecuniam quam non [33] exactam, tam dolum [34], quam culpam ſumptuum [35] ratione bona [36] fide habita, præſtare neceſſe eſt.

De tenore mandati ſervando.

12. Iidem AA. Firmo.

CUm mandati negotii contractum certam [37] accepiſſe legem adſeveres: eam integram ſecundum bonam [38] fidem cuſtodiri convenit. Unde ſi contra mandati tenorem procurator tuus ad te pertinentem fundum vendidit, nec venditionem poſtea ratam [39] habuiſti: dominium tibi auferre non potuit.

De dolo, culpa, caſu.

13. Iidem AA. Zoſimo.

A Procuratore dolum [40] & omnem [41] culpam, non etiam improviſum [42] caſum præſtandum eſſe, juris autoritate manifeſte declaratur.

De eo, quod duorum voluntate uni eorum datum eſt.

14. Iidem AA. Hermiano.

SI ſecundum mandatum Triphonis & Felicis equos tua pecunia comparatos, vel in ſolulum a proprio debitore tibi traditos, uni [43] de his utriusque voluntate dediſti: ad parendum placitis eos mandati judicio conventos bona fides urget.

De morte domini.

15. Iidem AA. Precatio.

MAndatum re integra domini morte [44] finitur [45].

Si mandatarius fidem rumpat.

16. Iidem AA. Uranio.

AD comparandas merces data pecunia, qui mandatum ſuſcepit, fide rupta, quanti [46] intereſt mandatoris, tenetur.

De ſalario.

17. Iidem AA. Gorgonio.

SAlarium [47] incertæ pollicitationis peti non poteſt.

De eo, pro quo interceſſum eſt, & de ejus ſucceſſoribus. De mora, & de uſuris.

18. Iidem AA. Tuſciano.

POſt ſolutionem a ſe factam, qui dari mutuo mandavit, ab eo pro quo interceſſit, vel ſucceſſoribus ejus, quod ſolutum eſt, etiam cum uſuris [48] poſt moram recte poſtulat.

De uſuris & pignoribus.

19. Iidem AA. Eugenio.

PRetii rerum diſtractarum, quas venales præcedente mandato acceperas, ultra licitum [49] uſuras ex ſtipulatione, vel mora præſtare (licet pignora data probentur) compelli non potes.

De eo, qui incertum litis redemit. 1. De ſumptibus.

20. Iidem AA. Epagatho.

SI contra licitum, litis [50] incertum redemiſti: interdictæ conventionis tibi fidem impleri fruſtra petis. §. 1. Quod ſi gratuitum mandatum ſuſcepiſti, ſecundum bonam fidem ſumptus [51] recte poſtulas.

De pecunia, fama & culpa.

21. Imp. CONSTANTINUS A. Voluſiano PF. P.

IN re mandata non pecuniæ ſolum, cujus eſt certiſſimum mandati judicium, verumetiam exiſtimationis [52] periculum eſt. Nam ſuæ quidem quisque rei moderator [53] atque arbiter, non omnia negotia, ſed pleraque ex proprio animo facit: aliena vero negotia exacto [54] officio geruntur: nec quicquam in eorum adminiſtratione neglectum [55] ac declinatum culpa vacuum eſt.

1 Vid. *L.* 17. *D.* 1. adde 14. *Ecl.* 1. Oldend. *claſſ.* 4. *act.* 24. 2 Mandati directa competit ei, qui mandavit: Contraria ei, cui mandatum eſt. vide *l.* 4. J. *h. t.* 3 Contraria mandati datur in mandatorem. 4 Procurator poteſt a tertio quodam mutuam pecuniam accipere, explicandi mandati negotii cauſa. 5 *l.* 12. §. 9. *ff. h. t.* Paul. 2. *ſent.* 15. §. 2. 6 *l.* 17. J. *h. t. l.* 7. *ff. h. t.* Goth. Adde *l.* 1. §. *in honorariis. ff. de extr. cogn. & l.* 1. S. *de ſuffrag.* Anſ. 7 Fidejuſſor pro reo poteſt ſolvere. 8 Heredibus fidejuſſoris competit contraria adverſus reum principalem. 9 Id eſt, detrimentum aut damnum datum pignoribus, quæ creditori dederas, debitoris principalis cauſa. 10 Id eſt, ante litem conteſtatam. *l.* 16. *ff. de procur.* 11 Ratio dubitandi hæc fuit *in l.* 56. *ff. h. t. l.* 10. §. 1. *ff. de negot. geſt.* 12 *d. l.* 56. *in fin. l.* 46. §. 6. *ff. de procur.* 13 *l.* 27. §. 4. *ff. h. t. l.* 38. *ff. de rei vind. l.* 3. *ff. de contr. tut.* 14 *l.* 1. S. *h. t. l.* 10. §. 9. *l.* 12. §. 9. *ff. h. t. l.* 46. §. 5. *ff. de procur.* 15 Mandatarius, ſi quid in rem domini neceſſarium, aut jam cœptum neglexit, tenetur. *l.* 11. J. *h. t. l.* 5. 6. §. 1. *in fin. l.* 8. §. 4. §. 10. *l.* 22. *in fin. l.* 27. §. 2. *ff. h. t. l.* 17. §. 3. *ff. commodati.* 16 Qui patitur pro ſe fidejubere, videtur mandare. *l.* 6. §. 2. *ff. h. t.* patientia mandati ſpecies eſt. 17 *l.* 2. S. *h. t.* 18 Qui mandavit credi. *l.* 8. J. *h. t. l.* 27. *in fin. ff. h. t. l.* 5. S. *de inſtit. l.* 13. *ff. de fidejuſſor.* qui ſimpliciter commendavit. *l.* 12. §. 12. *ff. h. t. l. ult.* S. *quod cum eo. l.* 65. *ff. de adqu. rer. dom.* 19 Id eſt, diſpenſator. 20 Ordine tamen ſervato diſcuſſionis & diviſionis. *Nov.* 4. *c.* 1. 21 *l.* 7. *ſupr. h. t.* 22 Ut *l.* 2. *in fin. ſupr. h. t.* 23 Heredes ſcil. *l.* 4. *in fin. ff. de fidejuſſoribus.* dixi ad *l.* 4. *ſupr. de hereditar. action.* 24 Vide *l.* 17. J. *de fidejuſſoribus.* 25 *l.* 8. §. 1. *ff. h. t. l.* 10. *ſupr. de procur.* 26 Fidejuſſor non agit actione mandati, niſi condemnatus ſit, aut reus bona ſua dilapidet & evertat. *l.* 38. *in fin. ff. h. t. l.* 45. *ff. de fidejuſſor.* 27 Fidejuſſionis longæ pertæſus ab ea ſe liberari recte poteſt petere: & eo nomine adverſus eum cujus cauſa fidejuſſit, agere: ut fidejuſſionis onere liberetur. vide Socin. *reg.* 147. *l. Lucius.* 38. *ff. mandati.* Goth. An & quando ante ſolutionem ad liberationem agere poſſit fidejuſſor, vide Menoch. *de arbitr. jud. caſ.* 41. *l.* 2. *centur.* 1. Chriſtin. *deciſ.* 138. *vol.* 1. Guidon. Pap. *deciſ.* 117. Anſ. Adde Valentin. Franc. *de fidejuſſ. cap.* 5. *num.* 559. *& ſeq.* Matth. Coler. *de proceſſib. executiv. part.* 1. *c.* 10. *num.* 310. *& ſeq.* Andr. Gail. *l.* 2. *obſerv.* 29. *num.* 3. *& ſeq.* Joann. a Sande *l.* 3. *tit.* 16. *defin.* 7. S. L. 28 Vide Socinum *reg.* 148. 29 *l.* 67. *ff. de fidejuſſoribus.* 30 Fidejuſſor condemnatus appellare debet: alias, ſi citra appellationem oppoſitam ſolverit, non repetet. *l.* 8. §. 8. *l.* 29. *in pr. l.* 48. *ff. h. t.* 31 Mandati agimus adverſus eum, cujus nomine fidejuſſimus. 32 Adde, nec geſſit. 33 Vide *l.* 5. *in fin.* S. *l.* 21. *in fin.* J. *h. t.* 34 *l.* 13. J. *h. t.* 35 Vide *l.* 4. S. *l.* 14. J. *l.* 10. §. 9. *l.* 12. §. 9. *l.* 27. §. 4. *ff. h. t.* 36 Vide *l.* 20. J. *h. t.* 37 Id eſt, aliam a vulgari & communi. 38 *l.* 11. S. *h. t. l.* 16. *l.* 59. §. 1. *in fin. ff. h. t.* 39 Ratihabitione confirmatur alias inutilis venditio. 40 *l.* 11. S. *h. t.* 41 Etiam levem. dixi ad *l.* 23. *ff. de reg. jur.* 42 Caſus a nemine præſtatur. Hoc ut verum ſit, dixi ad *l.* 6. *ſupr. de pignorat. & l.* 15. §. 2. *ff. locati.* 43 Quod uni ſocio traditur alterius voluntate, etiam alteri illi videtur traditum. *Salic.* 44 Morte finitur mandatum re integra. dixi ad *l.* 26. *in pr. l.* 27. §. 3. *ff. h. t. l.* 8. S. *de oblig. & action. l. ult. ff. de ſolut. & liberat.* §. *item ſi adhuc. Inſt. de mandato.* aliis etiam cauſis finitur. 45 Fallit in pia cauſa *arg. l. ſi ego.* 9. §. 1. *ff. de jure dotium.* ſi mandator tenebatur id facere, quod mandavit. *Gloſſa in l. fundi venditor.* 33. *ff. de adquir. vel amitt. poſſ. c. ſi ſuper gratia.* 9. *de offic. jud. deleg. in* 6. fallit quoque favore pacis: unde Marſilius notat *ſing.* 44. Procuratorem, ejus qui vulneratus fuit, conſtitutum ad pactum ineundum, vulnerato poſtea mortuo, cum adverſario defuncti recte transfigere & paciſci poſſe. Bald. *in addit.* Speculat *tit. de homicidio.* 46 *l.* 8. §. 6. *ff. h. t.* 47 Vid. *l.* 1. *in fin. ſupr. l.* 56. §. 3. *ff. h. t.* 48 *d. l.* 1. 49 Puta duplum. vide *l.* 27. §. 1. S. *de uſur.* 50 Ὁ ἐργολαβήσας τὴν ἀλλοτρίαν δίκην &c. Qui alienam litem redemit, impleri promiſſa in hac cauſa recte non petit: nec enim mandati actionem habet. Qui vero mandati nomine litem alicujus ſuſcepit, ſumptus factos repetere poteſt, *Synopſ. Baſil.* 14. περὶ ἐργολάβων, ubi ἐργολάβον definit, eum qui pecuniam præſtat, ut alienæ actionis in ſe fiat ceſſio; quod & Harmenopulus confirmat. *l.* 6. *t. de verborum ſignific.* §. 30. vide *l.* 15. *ſupr. de procur.* vide *ſupr. tit. ne liceat potentiorib. patrocin.* adde Cujac. 8. *obſerv.* 31. 51 Vide *l.* 11. S. *h. t.* 52 *l.* 1. *l.* 6. §. 5. *ff. de his, qui notant.* 53 Vide *l.* 9. S. *de Judæis.* Ciceronem *pro Balbo, & Roſcio Amerino:* vide Rolandum a Valle, 1. *conſ.* 21. *num.* 9. 54 Id eſt, cum omni diligentia. 55 Dixi *l.* 1. *ſupr. h. t.*

De redemptoribus.

22. Imp. ANASTASIUS A. Euſtachio P. P.

PEr diverſas interpellationes [1] ad nos factas, comperimus quoſdam alienis rebus fortunisque inhiantes [2], ceſſiones aliis competentium actionum in ſemet exponi properare [3]; hocque modo diverſis perſonas litigatorum vexationibus afficere: cum certum ſit, pro indubitatis obligationibus eos magis, quibus antea ſuppetebant, [jura] ſua vindicare, quam ad alios ea transferre velle. Per hanc itaque legem jubemus, in poſterum hujusmodi conamen inhiberi: nec enim dubium eſt redemptores [4] litium alienarum videri eos eſſe, qui tales ceſſiones in ſe confici cupiunt: ita tamen, ut ſi quis datis pecuniis hujusmodi ſubierit ceſſionem, usque [5] ad ipſam tantummodo ſolutarum pecuniarum quantitatem, & uſurarum ejus actiones exercere permittatur: licet [6] inſtrumento ceſſionis, venditionis [7] nomen inſertum ſit: exceptis [8] ſcilicet ceſſionibus, quas inter coheredes pro actionibus hereditariis fieri contingit: & his quaſcunque, vel creditor, vel is qui res aliquas poſſidet, pro debito, ſeu [9] rerum apud ſe conſtitutarum munimine ac tuitione accepit: nec [10] non his quas inter legatarios, ſeu fideicommiſſarios, quibus debita, vel actiones ſeu res aliæ relictæ ſunt, pro his fieri neceſſe ſit. Nulla etenim tali ratione intercedente redemptor (ſicuti ſuperius declaratum eſt) magis exiſtit, qui alienas pecunias præſtitis ſubit actiones. Si autem per donationem [11] ceſſio facta eſt: ſciant omnes hujusmodi legi locum non eſſe: ſed antiqua jura eſſe ſervanda: ut ceſſiones, tam pro exceptis & ſpecialiter enumeratis, quam aliis factæ ſeu faciendæ ſecundum actionum, quæcunque ceſſæ ſunt, vel fuerint, tenorem, ſine quadam imminutione obtineant.

23. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

AB Anaſtaſio divæ memoriæ principe juſtiſſima conſtitutio [12] conſcripta eſt tam humanitatis quam benevolentiæ plena: Ut ne quis alienum ſubeat debitum ceſſione in eum facta, & ne [13] amplius a debitore conſequatur his, quæ præſtitit ceſſionis auctori, exceptis quibusdam caſibus, qui ſpecialiter illa ſanctione continentur. Sed cum hi qui circa lites morantur, eandem piam diſpoſitionem in ſua natura remanere minime concedentes, inveniantes machinationem, ut partem quidem debiti venditionis titulo transferant in alium creditorem, reliquam autem partem [14] per coloratam cedant donationem: generaliter Anaſtaſianæ conſtitutioni ſubvenientes, ſancimus nulli licere partem quidem debiti cedere pecuniis acceptis, [&] venditione actionum habita; partem autem donationis titulo videri transferre: ſed ſi voluerit debitum totum [15] pure donare, & per donationem actiones transferre: non occulte, nec per artes clandeſtinas pecunias ſuſcipere, publice autem ſimulatam donationem celebrare, ſed undique purum, & non diſſimulatum facere donationem: hujusmodi enim ceſſionibus non adverſamur. §. 1. Si quis autem occulte aliud quidem agere conatur, & pecunias pro parte accipit, & vendit particulam actionum, partem autem donare ſimulat, vel ipſi qui emptionem actionis [partem] ſubjit, vel ſortiatur alii per [16] ſuppoſitam perſonam, (quia & hoc ſæpius perpetratum eſſe didicimus) hujusmodi machinationem penitus amputamus, ut nihil amplius accipiat, quam ipſe vero contractu re ipſa perſolvit: ſed omne, quod ſuperfluum [17] eſt, & per figuratam [18] donationem translatum, inutile [19] eſſe ex utraque [20] parte cenſemus: & neque ei qui ceſſit actiones, neque ei qui eas ſuſcipere curavit, aliquid lucri, vel fieri, vel remanere, vel aliquam contra debitorem, vel res ad eum pertinentes eſſe utrique eorum actionem. §. 2. Sed & ſi quis donationem quidem omnis debiti facere adſimulaverit, ut videatur eſſe tota donatio: aliquid [21] autem occulte ſuſceperit: & [in] hoc caſu tantummodo exactionem fortiri [ejus] quod datum eſſe comprobetur, & ſi hoc a debitore perſolvatur, nulla contra eum vel ſubſtantiam ejus ex diſſimulata donatione oriatur moleſtia. §. 3. Et juſtum quidem fuerat hoc remedium debitoribus ab Anaſtaſianis temporibus impertiri, ex quibus etiam lex data eſt, quam homines aſtute facerandam eſſe exiſtimaverunt. Sed ne videamur in tanta temporum noſtrorum benevolentia aliquid acerbius admittere: in futuris [22] poſt præſentem legem caſibus [hæc] obſervari cenſemus: ut omne quod contra legem Anaſtaſianam excogitatum eſt, hoc in poſterum noſtro perfruatur remedio.

24.

PRæſens [23] conſtitutio mentionem facit conſtitutionis Anaſtaſii divæ memoriæ, quæ facta eſt de ceſſionibus, quæque vult, ei, qui pecunias dederit, actiones cedi: nihil tamen amplius exigi permitti quam quod re ipſa dederit. Invenimus autem in ea quaſdam perſonas exceptas, præcipit, & in iisdem perſonis [24] hanc legem obſervari, neque ſuperioris legis exceptione uti, ſed ut emptor pecuniam recipiat aut uſuras. Quod ſi donatio ſimpliciter actionum fiat, lex jubet ceſſionem donationum cauſa factam valere, niſi forte circumveniendi animo facta ſit.

TIT. XXXVI.
SI SERVUS [25] EXTERO SE EMI MANDAVERIT.

1. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Dionyſiæ.

SI ſervus [26] extero ſe mandaverit emendum, quamvis [27] nec ex [perſona] ſervi (quia hoc liber mandare non poteſt) nec ex domini perſona (quoniam qui mandat ut a ſe res comparetur, inutiliter mandat) conſiſtere credebatur actio: tamen optima ratione, quia non id agitur, ut ex ipſo mandato, ſed propter mandatum ex alio contractu naſcatur actio, domino quæri placuit obligationem. [illegible] peculiares ſoluti ſunt, emptori minime liberatio per hujusmodi factum potuit pervenire. Nec tamen ſi tradita, nec manumiſſa es: etiam mandati de ancilla, & empti de pretio conſequendo contrarias [28] actiones ei exercere conceſſi placuit. Sane in illius arbitrio relictum eſt [illegible] [29] [illegible] rare non potuerit.

TIT. XXXVII.
PRO SOCIO [30].

Si unus pecuniam, alius operam conferat.

1. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. & CC. Aurelio.

SOcietatem, uno [31] pecuniam conferente, alio operam, poſſe contrahi magis obtinuit.

De prædio communiter empto.

2. Iidem AA. & CC. Pantonio.

CUm proponas, te prædium, conjuncto domino cum patrono [32] tuo comparaſſe, in poſſeſſioneque tam te quam ipſum inductum [33], juris ratio efficit, ut dominium fundi ad utrumque pertineat. Sane, qua pretium a te ſolo numeratum, & ſolennibus penſitationibus, ceſſante ſocio, ſatisfactum eſſe dicis: judicio ſocietatis id quod eo nomine præſtari oportuerit, conſequeris.

De bona fide. De herede.

3. Iidem AA. & CC. Victorino.

CUm in ſocietatis contractibus fides [34] exuberet, conveniatque æquitatis rationibus etiam compendia [35] æqualiter inter ſocios dividi: Præſes provinciæ, ſi patrem tuum ſalinarum [36] ſocietatem participaſſe, & non recepta communis compendii portione rebus humanis exemptum eſſe perſpexerit, commodum ſocietatis, quod deberi juxta fidem veri conſtiterit, reſtitui tibi [37] præcipiet.

De cauſa teſtati, vel inteſtati.

4. Iidem AA. & CC. Celeri.

SI ſocietatis jure, vel transactionis ſtipulatione ſubdita bonorum omnium æquis partibus inter te, & Faviam diviſionem recte fieri placuit: quominus hæc rata ſerventur, nihil [38] intereſt, utrum teſtatus, qui fuerit obligatus, an inteſtatus, ſive fecerit ſibi humanis exemptus.

De conſenſu.

5. Iidem AA. & CC. Theodoro.

TAmdiu ſocietas durat, quamdiu [39] conſenſus partium integer perſeverat. Proinde ſi jam tibi pro ſocio nata eſt actio, eam inferre apud eum, cujus ſuper ea re notio eſt, non prohiberis.

De conditionibus.

6. Imp. JUSTINIANUS A. Joanni P. P.

DE ſocietate apud veteres dubitatum [40] eſt, ſi ſub conditione contrahi poteſt: puta *Si ille Conſul fuerit*, ſocietatem eſſe contractam. Sed ne ſimili modo apud poſteritatem, ſicut apud antiquitatem hujusmodi cauſa ventiletur: ſancimus ſocietatem contrahi poſſe non ſolum pure, ſed etiam ſub [41] conditione [42]: voluntates etenim legitime contrahentium omnimodo conſervandæ ſunt.

1 Ad interpretationem hujus & ſeq. leg. vid. omnino Joann. a Sande de actionum ceſſione cap. 11. Anſ. 2 Et quaſi vorantes. 3 Præparare. vide Cujacium 16. obſerv. 24. 4 Redemptores litium ſunt [illegible]

[illegible]

De curatore furioſi.

7. Idem A. Joanni P. P.

SAncimus, veterum dubitatione ſemota, licentiam habere furioſi curatorem [1] diſſolvere, [ſi maluerit,] ſocietatem furioſi, & ſociis licere ei renunciare [2]. Et quemadmodum in omnibus contractibus aliis legitimam auctoritatem ei dedimus, ita & in hac parte eum permittimus competenter commodis furioſi providere. Dat. CP. poſt Conſulat. LAMPAD. & OREST. 531.

TIT. XXXVIII.
DE CONTRAHENDA EMPTIONE [3], ET VENDITIONE.

De loco.

1. Impp. VALER. & GALLIEN. AA. Paulo.

VEnditiones, etſi in alio [4] loco [5], quam [in] quo poſſeſſiones conſtitutæ ſunt, [fiant,] non ideo irritæ eſſe creduntur.

De conſenſu, & de furioſis.

2. Impp. DIOCLET. & MAXIM. AA. Avito.

EMptionem, & venditionem conſenſum [6] deſiderare; nec furioſi ullum [7] eſſe conſenſum manifeſtum eſt. Intermiſſionis [8] autem tempore furioſos majores vigintiquinque annis venditiones [9], & alios [10] quoslibet contractus [11] poſſe facere non ambigitur.

De ſimulatione.

3. Iidem AA. Valeriæ.

SI donationis [12] cauſa, venditionis ſimulatus contractus eſt: emptio [in [13]] ſui deficit ſubſtantia [14]. Sane ſi in poſſeſſionem rei, ſub ſpecie venditionis, cauſa donationis, *Ut te aleret*, induxiſti: ſicut perfecta donatio facile reſcindi non poteſt; ita legi [15], quam tuis rebus donans dixiſti, parere convenit.

De emptione rei propriæ, vel ſibi donatæ.

4. Iidem AA. Luciano.

CUm res tibi donatas ab herede donatricis [tibi] diſtractas [eſſe] proponas, intelligere debueras duplicari tibi titulum poſſeſſionis non [16] potuiſſe, ſed ex donatione & traditione dominum [17] factum [te] fruſtra emiſſe: cum rei propriæ [18] emptio non poſſit conſiſtere. At tunc demum tibi profuit [19], ſi ex donatione te non fuiſſe dominum demonſtretur [20]. † Sane quoniam *omnia* [21] *bona* tibi ab ea donata & tradita dicis: ad hoc & a filio ficta venditio rerum maternarum afferre perfecta etiam donatione [22] poterit defenſionem, ne vel exemplo [23] inofficioſi teſtamenti poſſit hæc avocare.

De tutore, & ejus uxore.

5. Iidem AA. Gratiæ.

CUm ipſe tutor nihil ex bonis pupilli, quæ diſtrahi poſſunt, comparare palam, & bona fide [24] prohibetur: multo [25] magis uxor ejus hoc facere poteſt.

Si emptrix venditori nupſerit.

6. Iidem AA. Lucretio.

SI Gaudentius in matrem tuam titulo venditionis [26], ſine quadam fraude dominium mancipii tranſtulit: non [27] idcirco, quod poſtea inter eos matrimonium, & divortium ſecutum dicitur, juri ejus quicquam derogatum eſt: quod vindicare, te matri tuæ ſucceſſiſſe probans, minime prohiberis.

De ſimulatione.

7. Iidem AA. Piſoni.

SI ancillam ex emptione ſibi quæſitam, mater tua donatione a ſecundo [28] marito poſtea [29] ſe ſimulavit accepiſſe: tituli falſi [30] figmentum, [donationis] dominium ei duplicare, vel auferre non potuit.

Si pretium ſolutum non ſit.

8. Iidem AA. Diogeni.

SI non donationis [31] cauſa, ſed vere vineas diſtraxiſti, nec pretium numeratum eſt: actio tibi pretii [32], non eorum, quæ dediſti, repetitio [33] competit.

De pretio.

9. Iidem AA. Severo.

EMpti [34] fides, ac venditi, ſine quantitate [35] nulla eſt. Placito [36] autem pretio, non [37] numerato, ſed ſolum tradita poſſeſſione, iſtiusmodi contractus non habetur irritus: nec idcirco is, qui comparavit, minus recte poſſidet, quod ſoluta [38] ſumma, quam dari convenerat, negatur. Sed [&] ſi donationis [39] gratia prædii factam venditionem traditio ſequatur: actione pretii nulla competente, perficitur [40] donatio.

De emptione ſimulata rei propriæ.

10. Iidem AA. Georgio.

SI mater tua velut ex patris [tui] bonis prædium ſuum comparavit: cum rei [41] propriæ [42] non conſiſtat emptio, & hanc ſimulatam proponas, hujusmodi placitum mutare ſubſtantiam [43] veritatis, & ei nocere non potuit.

De invito.

11. Iidem AA. Paterio.

INvitum comparare, vel diſtrahere [44] poſtulantis deſiderium, juſtam cauſam non continet [45].

De fidejuſſore, de inſtrumento, de petitione pretii, de pœnitentia.

12. Iidem AA. Paterno.

NOn idcirco minus emptio perfecta eſt, quod emptor fidejuſſorem [46] non accepit, vel inſtrumentum teſtationis vacuæ poſſeſſionis amiſſum eſt: nam ſecundum conſenſum auctoris in poſſeſſionem ingreſſus, recte poſſidet: pretium ſane, ſi eo nomine ſatisfactum [47] non probetur, peti poteſt: nec enim, licet [48] in continenti facta, pœnitentiæ [49] conteſtatio conſenſu finita reſcindit.

De conditione collata in arbitrium contrahentis.

13. Iidem AA. Juliano.

IN vendentis [50], vel ementis voluntatem collata conditione comparandi, quia non [51] aſtringit neceſſitate contrahentes, obligatio nulla eſt [52]: Idcirco dominus invitus [53] ex hujusmodi conventione rem propriam, vel quilibet alius diſtrahere non compellitur.

An cuivis perſonæ vendi poſſit.

14. Imppp. VALENT. THEOD. & ARCAD. AAA. Fabiano, P. P. Illyrici & Italiæ.

1 Adde *l.* 65. §. 7. *ff. h. t.* 2 Απαγόρευσις πολλάκις παρὰ τῷ νόμῳ καλεῖται ἡ τῆς κοινωνίας διάλυσις. Renunciatio ſæpius in jure dicitur ſocietatis diſſolutio. 3. Harm. 10. §. 16.

3 Vide *L.* 18. *D.* 1. & 3. *C. Theod.* 3. Oldendorp. *claſſ.* 4. *act.* 1. 2. 3. 4 *l.* 15. *J. de præſcript. longi temporis.* ut & donatio. *l.* 27. *in fin. l.* 30. *in pr. J. de donat.* Huc res redit, inter abſentes contrahi poſſe venditionem. *l. ult. J. ſi quis alteri vel ſibi.* non eſt idem in oblatione rei furtivæ a fure facienda: fur enim non liberatur, niſi rem præſentem offerat. *l. fin. ff. de condict. furt.* etiamſi abſentis gratia poſſit fieri novatio. *l.* 17. *ff. de condict. furt.* 5 Vide Baldum *hic*, Bartolum *ad l. cunctos populos. C. de ſumma Trinit.* & Tiraquellum *in tract. de utroque retractu tit.* 1. §. 1. *gloſſ.* 2. *num.* 46. *cum ſeq.* Mod. 6 *l.* 1. §. 2. *l.* 9. *ff. h. t.* 7 Proprie ſumptum. *l.* 5. *l.* 40. *ff. de reg. jur.* tacite tamen conſentire dicitur. *l.* 2. §. 2. *in fin. ff. ſoluto:* de furioſo dixi plenius ad *l.* 13. §. 1. *ff. de officio præſid.* 8 Intermiſſio furioſi, inumbrata ejus quies. 9 *l.* 7. §. 1. *ff. de Publiciana.* 10 Verbi gratia, matrimonium. *l.* 16. *in fin. ff. de ritu nupt.* teſtamentum. *l.* 17. *ff. qui teſtam.* 11 Et teſtamenta. *l.* 9. *infr. qui teſtam.* 12 Donationis cauſa vel gratia emptio, *hic.* & *l.* 9. *in fin. J.* perficitur, quoties re ipſa donandi animus eſt, venditionis tamen color & nomen quæritur: quoties, inquam, id videri volumus vendidiſſe aut emiſſe, quod donamus ipſi, vel donatione ab aliis accipimus. *l.* 55. *ff. h. t. l.* 3. *C. plus valere quod agitur quam quod ſimulate concipitur. l. ab Anaſtaſio* 23. *ſupr. mandati.* 13 Ανυπόστατος ἄκυρός ἐστιν, irrita eſt. *Syn. Baſil.* 19. *tit.* 5. *cap.* 12. 3. Harm. 3. §. 36. hoc ſenſu: Donationis cauſa facta venditio, irrita eſt, ſi quis autem fundum ea lege vendidit, ut pretii loco emptor alimenta ſibi præberet, recte cogit eum pactis conventis ſtare. *Synopſ. Baſil.* 19. *tit.* 5. *cap.* 12. idem dicendum, ſi remiſiſti pretium, vel rem minoris vendidiſti. *l.* 9. *infr. h. t.* 14 *l.* 36. *ff. h. t.* valebitne donatio? valebit. *l.* 9. *in fin. infr. h. t.* & ita, ſi non valet quod ago, ut ago, valet ut valere poteſt. Non valet ut venditio, valet ut donatio: inſpicitur voluntas contrahentium, quibus animus fuit donare: ita ut verus contractus donationis prævaleat ſimulatæ venditioni. adde quæ dixi *ſupr. plus valere.* 15 Donatarius implere cogitur modum vel conditionem donationi adjectam. *l.* 22. *in fin. infr. de donat.* 16 Id eſt proprietatis. vide *l.* 78. *ff. de verb. ſign.* nam ex pluribus cauſis poſſidere poſſumus. *l.* 3. §. 4. *ff. de acquir. vel amitt. poſſeſſ. l.* 159. *ff. de reg. jur.* 17 Vide *l.* 48. *ff. de pactis.* 18 *l.* 10. *J. h. t. l.* 16. *ff. h. t. l.* 40. *ff. de pign. act. l.* 37. *ff. de condict. indeb. l.* 28. *ff. de acquir. vel amitt. poſſeſſ. l.* 45. *ff. de reg. jur.* poteſt tamen emi poſſeſſio rei ſuæ, vel jus in eam competens alteri. *l.* 32. *l.* 34. §. 4. *ff. h. t.* poteſt etiam emi ſub conditione. *l.* 41. §. 2. *ff. de legat.* 1. *l.* 98. *ff. de cond. & demonſt.* 19 Emptio ſcilicet. 20 Fingamus rem fuiſſe tibi donatam ab uxore. *l.* 1. *ff. de donat. int. vir. & uxor.* & ab ea revocatam. *l.* 25. *in fin. infr. de donat. inter virum & uxor.* 21 Donatio hæc bonorum omnium eſt immenſa. 22 Inofficioſa ſcilicet, ut ſit ſenſus: Quod per inofficioſæ donationis querelam nobis avocari poteſt, id emere poſſumus. 23 Vide *l.* 1. *in fin. l.* 6. *in fin. ſupr. de inoffic. donat.* 24 Alterius tutoris autoritate, cauſa cognita, & judicis decreto interveniente. *l.* 54. *ff. de adminiſtr. & peric. tutor. l.* 5. §. 2. *ff. de aut. tut. l.* 1. §. 2. *ff. de reb. eor.* Gutierez *de Tutelis part.* 2. *cap.* 15. *num.* 6. & 8. Anſ. 25 Tutor ſi res pupillares palam poteſt emere, multo magis ejus uxor: Si jure non poteſt rem pupillarem emere, nec per uxorem id ei facere licitum fuerit. vide *l.* 5. §. 3. *ff. de auct. tut.* vide *l.* 5. *ſupr. de legib.* dixi ad *Authent. Quibuscunque* 14. *ſupr. de ſacroſ. eccleſ.* vide *l. ult. infr. de reſcind. vendit.* 26 Vel donationis. *l.* 24. *ff. de donat. int. vir. & uxor.* 27 Donatio perfecta non vitiatur, licet perveniat ad caſum a quo non poſſet oriri. *d. l.* 24. 28 Idem ſi a primo. 29 Fraudulenter admodum donat, qui rem propriam ab eo cui donare ſtudet, ſibi donatam confitetur. 30 Vide *l.* 1. *ſupr. plus valere.* 31 Venditio non ideo reſcinditur, quod pretium ſolutum non ſit (niſi ab initio donationis cauſa facta ſit) *Synopſ. Baſil.* 19. *tit.* 5. *cap.* 16. & 3. Harmen. 3. §. 38. non enim rem repetere debet venditor, ſed ad pretium agere. *Schol. Syn. ibi.* vide *l.* 3. *ſupr. h. t.* adde *l.* 9. *in fin. J. h. t.* 32 *l.* 12. *in fin. ſupr. de rei vind. l.* 14. *infr. de reſcind. vendit.* 33 Retentio tamen poteſt competere. *l.* 19. *ff. h. t.* 34 Η τῆς ἀγορασίας πίστις. *Synopſ. h. t. cap.* 16. Harm. *eod.* §. 39. 35 Id eſt, ſine pretio. *l.* 2. §. 1. *ff. h. t. Inſt. eod. in fin. princ.* Recte notat Cujacius 8. *ad Afric. fol.* 192. ex Galeno 11. *de differentiis pulſ.* Nummum eſſe σύμβολον ὠνῆς καὶ πράσεως. & ex Platone 13. *de repub.* σύμβολον τῆς ἀλλαγῆς. Non idem in locatione, quæ certa ponderatione aut modiatione fieri poteſt. Plin. 9. *epiſt. non nummo, ſed partibus locavi.* 36 Venditor emptori rei poſſeſſionem tradidit; de pretio inter contrahentes convenit; pretium venditori emptor non numeravit: poteſtne emptor irritam habere venditionem, invito adverſario, eoque invito ab emptione diſcedere? Imo poteſtne creditor ejus rem ab emptore avocare, quaſi nondum plene perfecta venditione? non poteſt. *hac l. in princ.* Quin emptor, malæ fidei poſſeſſor eo caſu non videtur, etiamſi pretium non ſolvit. *verſ. nec idcirco.* Quid ſi donationis gratia ſeu donandi animo ſpeciem vendidiſti, & rem tradidiſti? qui ita tradidit, ad pretium, quaſi venditor experiri non poteſt; cum re ipſa ab initio non vendiderit, ſed donaverit. adde *Synopſ. h. t. d. cap.* 6. Harmen. *d.* §. 39. 37 Nec numerato. puto commodius ita legi. 38 Solutio pretii non facit venditionem, ſed conſenſus, poteſt enim fides haberi de pretio. *l.* 19. *ff. h. t.* adde *l.* 8. *ff. de pericul. & commod.* 39 Dixi ad *l.* 3. *ſupr. h. t.* 40 Valet. *l. ult. ff. pro donato. l.* 21. *in fin. C. de transact.* 41 Nemo rem propriam emere poteſt: adeo ut, quamvis εἰκονικῶς, id eſt, imaginarie videatur emere, nullum tamen præjudicium patiatur. *Synopſ. h. t. d. c.* 16. 42 Dixi ad *l.* 4. *ſupr. h. t.* 43 *l.* 2. *ſupr. plus valere.* 44 Senſus eſt, ne reſcripto quidem Principis poſſe impetrari, ut quis invitus cogatur rem emere vel vendere. facit *l.* 13. *in fin. l.* 14. *infr. h. t.* ideo coacta venditio reſcindi ſolet. vide *l.* 1. *infr. de reſcind. vendit.* poteſt tamen quis teſtamento damnari vendere. *l.* 66. *ff. de leg.* 1. vel ad id ratione communionis cogi. *l.* 13. §. 17. *ff. de act. empt.* vel ut fami publicæ conſulatur. *l.* 1. §. 8. *ff. de off. præf. urbi.* ſed & ratione ſævitiæ. §. *ult. Inſt. de his, qui ſunt ſui. l.* 2. *ff. de his, qui ſunt ſui:* vel favore quodam ſpeciali rei abalienatæ. *l.* 2. *infr. de patribus qui fil. ſuos diſtrax.* adde quæ dixi de invito ad *l.* 69. *l.* 156. *ff. de reg. jur.* Hæc quidem dicimus, non tamen intelligimus res ſuas quenquam cogi injuſto pretio diſtrahere. *l. ult. ff. ad l. Jul. de annona.* 45 *l.* 5. *ſupr. de obligat. & act. l.* 16. *infr. de jure delib.* Adde Huſan. *de propr. hominib. quæſt.* 5. *n.* 40. & *ſeqq.* Anton. Merend. *l.* 1. *controverſ. cap.* 30. Ubi multos proponunt caſus, quibus quis favore religionis & utilitatis publicæ cogi poteſt, ut juſto pretio rem ſuam vendat. *Anſ.* Add. Gomeſius *tom.* 2. *var. reſolut. c.* 2. *num.* 51. Covarruv. *lib.* 8. *var. reſolut. cap.* 41. Mod. 46 Fidejuſſor & inſtrumentum traditæ poſſeſſionis ad ſubſtantiam emptionis non pertinent: ut hæc non ſint, poteſt ea ſubſiſtere. vide *l.* 12. *ſupr. de fide inſtrum. l.* 17. *ſupr. de pact.* Aliud eſt in venditionibus, quas de ſcripto fieri convenit, in his enim ſcriptura requiritur. *Inſt. h. t. in pr. l.* 17. *ſupr. de fide inſtrum.* Venditio in ſcriptis non eſt, hoc ipſo ſolo quod ſcripta ſit, ut hodie fere omnes ſcriptura muniuntur: ſed quas ſcripto fieri conventum eſt, aut in quibus lex ſcripturam requirit. vide Ferrarienſ. *in forma libelli in cauſa venditionis* 37. *in verb. vendidit.* 3. *num.* 2. 47 Vide *d. l.* 12. 48 *l.* 19. *in fin. ff. h. t.* 49 Dixi ad *l.* 5. *in fin. ſupr. de oblig. & act. l.* 39. *ſupr. de tranſact.* 50 *l.* 7. *ff. h. t.* 51 Obligationis vis eſt in aſtringendo ſeu vinciendo. *l. obligationem.* 44. *ff. de oblig. & action.* unde obligatio juris vinculum, *pr. Inſt. de oblig. l. quidquid adſtringendæ.* 99. *ff. de verb. oblig.* ut hinc colligas obligationem impropriam eſſe quæ non aſtringit neceſſitate. 52 Hoc dicit breviter: Contractus collatus in arbitrium alterius ex contrahentibus non valet. quod an ſit verum & æquitati conſentaneum, docebunt te Canon. Socin. & Alex. *ad l.* 1. *ff. ſolut. matr.* & *ad. l. ita ſtipulatus. ff. de verb. oblig.* Afflictus *deciſ.* 337. *n.* 10. quid item in dote hic dicendum, vide *l. cum poſt.* §. *genere. ff. de jure dot.* Jaſonem *ad l. poſt dotem. n.* 40. *ff. ſolut. matr.* & *ad l. ſi quis arbitratu. n.* 2. *ff. de verb. oblig.* Socin. Jun. *ad d. l. ita ſtipulatus. n.* 138. & *n.* 142. Mod. 53 Dixi ad *l.* 11. *ſupr. h. t.*